

Eiropas sociālo partneru organizāciju pārstāvība — izpildītājmākslas nozare

Kopsavilkums

Ievads

Šā pētījuma nolūks ir nodrošināt nepieciešamo informāciju, lai sekmētu nozares sociālo dialogu izpildītājmākslas nozarē. *EIRO* pārstāvības pētījumu sērijas tiek veiktas Eiropas Komisijas uzdevumā, un to mērķis ir apzināt pārstāvības sociālo partneru asociācijas, ar kurām Komisijai ir jāapspriežas saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) noteikumiem. Šajā pētījumā ir apzinātas atbilstošās dalībvalstu sociālo partneru organizācijas izpildītājmākslas nozarē, izmantojot lejupēju pieeju (uzskaitot Eiropas organizācijas) un augšupēju pieeju, iesaistot Eiropas Rūpniecisko attiecību novērošanas centra (*EIRO*) valstu korespondentus.

Eiropas sociālā dialoga efektivitāte ir atkarīga no nozares attiecīgo dalībnieku pārstāvības, jo Eiropas sociālajā dialogā var piedalīties tikai pietiekami pārstāvētas asociācijas.

Valsts asociāciju uzskata par atbilstošu nozares interešu pārstāvības asociāciju, ja tā atbilst šādiem kritērijiem:

- asociācijas darbības joma attiecas uz nozari;
- asociācija regulāri iesaistās nozares kopīgumu slēgšanā un/vai ir saistīta ar jebkuru atbilstošu Eiropas interešu asociāciju.

Eiropas asociāciju uzskata par atbilstošu nozares interešu pārstāvības asociāciju, ja tā ir Komisijas sarakstā, kurā ir iekļautas interešu pārstāvības organizācijas, ar kurām Komisijai ir jāapspriežas nozares interesēs saskaņā ar LESD 154. pantu, un/vai ja tā piedalās ar nozari saistītā Eiropas sociālajā dialogā, un/vai ir pieprasījusi apspriešanos saskaņā ar 154. pantu.

Nozares definīcija

Šajā pētījumā izpildītājmākslas nozare definēta saskaņā ar saimniecisko darbību statistisko klasifikāciju Eiropas Kopienā (*NACE*) (2. redakcija), lai konstatējumi būtu

salīdzināmi visās valstīs. Konkrētāk, šī nozares ir apzīmēta ar *NACE* klasifikācijas kodu R.90 (Radošas, mākslinieciskas un izklaides darbības).

Ekonomiskie apstākļi

Nodarbinātības raksturojums

Izpildītājmākslas nozare ietver mākslinieku darbību, mākslas palīgdarbības, māksliniecisko jaunradi un kultūras iestāžu darbību. Izpildītājmākslas darbības notiek gan publiskajā (lielākajā daļā valstu joprojām dominējošā), gan privātajā (subsīdētā vai komerciālā) sektorā.

Saskaņā ar *Eurostat* 2012. gada darbaspēka apsekojumu Eiropas izpildītājmākslas nozarē ir nodarbināti aptuveni viens miljons cilvēku. Taču nozares darba tirgus ir ļoti sadrumstalots. Tradicionālajās, lielajās valstīs īpašumā esošajās un valsts finansētajās kultūras iestādēs darbinieki parasti ir nodarbināti valsts ierēdņu statusā vai saskaņā ar pastāvīgiem, ilgtermiņa darba līgumiem un bauda stabilu sociālo aizsardzību. Tomēr arvien palielinās ārstata un līgumdarbinieku skaits, tie bieži ir gados jaunāki darbinieki, kuriem var nākties saskarties ar nepietiekamu sociālo aizsardzību un neprognozējamiem darba apstākļiem.

Jaunākās norises

Visās 13 dalībvalstīs, par kurām ir pieejami dati, izņemot trīs (Čehijas Republiku, Nīderlandi un Rumāniju), uzņēmumu skaits laikposmā no 2000. līdz 2010. gadam ir palielinājies. Taču nav skaidrs, vai šis pieaugums atspoguļo nozares vispārēju paplašināšanos vai tikai nozares uzņēmumu struktūras sadrumstalotību.

Astoņās no 10 valstīm, par kurām ir pieejami dati, tajā pašā laikposmā ir reģistrēts nozares kopējās nodarbinātības pieaugums, bet Portugālē un Slovēnijā nodarbinātība ir samazinājusies. Visās valstīs, par kurām ir pieejami dati, nozares daļa kopējos nodarbinātības rādītājos ir bijusi mazāka par 1 %, bet vairāk nekā pusē valstu mazāka par 0,5 %.

Vairākās valstīs izpildītājmākslas nozare līdzīgi daudzām citām nozarēm ir ievērojami cietusi no nesenās ekonomikas lejupslīdes — kultūras iestādēm ir samazinātas valsts subsīdijas un valsts pārziņā esošajās iestādēs atlaisti darbinieki. Tomēr šķiet, ka kopumā nodarbinātības ziņā nozare krīzē ir cietusi mazāk nekā vairums citu nozaru. Laikposmā no 2008. līdz 2012. gadam nodarbinātības rādītāji ir saglabājušies samērā stabili, nedaudz svārstoties zem un virs viena miliona atzīmes.

Interesešu pārstāvība valsts līmenī

Arodbiedrības

Arodbiedrību jomā izpildītājmākslas nozarē atklājas diezgan sadrumstalota aina, ko raksturo liels skaits profesionālo arodbiedrību, kuru biedru darbības sfēras ir ļoti šauras. Mazu, ar nozari saistītu, konkrētu profesionālu apakšgrupu intereses pārstāvošu arodbiedrību plašās izplatības iemesls varētu būt nozares augstā diferenciācijas pakāpe, ņemot vērā, ka šī nozare ietver tādas tradicionālas un atšķirīgas profesijas kā aktieri, dejotāji, mūziķi, ārštata žurnālisti un tehniskie darbinieki.

Kopumā pētījumā iesaistītajās dalībvalstīs ir apzinātas 116 ar nozari saistītas arodbiedrības; katrā dalībvalstī ir vismaz viena ar nozari saistīta arodbiedrība.

Vairāki nozares raksturlielumi kopumā neveicina arodbiedrību biedru piesaistīšanu: nestabilu līgumu un neprognozējamu darba apstākļu plašā izplatība, bieži sastopamā nodarbinātības izklieģtība, ļoti atšķirīgi darba samaksas līmeņi un liels nestandarta, nepilnas slodzes darba īpatsvars. Arodbiedrību biedru absolūtais skaits ir ļoti dažāds, svārstoties no aptuveni 2,1 miliona (Vācijas *ver.di*) līdz tikai aptuveni 40 biedriem (*SYTHOC-OHO* Kiprā). Šīs atšķirības drīzāk atspoguļo tautsaimniecību lieluma un arodbiedrību biedru darbības sfēras plašuma atšķirības, nevis spēju piesaistīt biedrus.

Darba devēju organizācijas

Atšķirībā no arodbiedrībām ar nozari saistītas darba devēju organizācijas visās dalībvalstīs nav apzinātas. Septiņās valstīs nav nevienas ar nozari saistītas darba devēju organizācijas, kas atbilstu vismaz vienam no diviem iekļaušanas kritērijiem. Pārējās 20 valstīs ir apzināta vismaz viena ar nozari saistīta darba devēju organizācija. Sešās šīs valstu grupas valstīs ir apzināta vismaz viena darba devēju organizācija, kas nepiedalās darba koplīgumu slēģšanā. Šīs asociācijas ir klasificētas kā sociālo partneru organizācijas tikai tāpēc, ka tās ir piederīgas Eiropas Izpildītājmākslas nozares darba devēju asociāciju līgai (*Performing Arts Employers Associations League Europe — PEARLE**). Pārējās 14 valstīs ar vienu vai vairākām ar nozari saistītām darba devēju organizācijām vismaz viena organizācija piedalās nozares darba koplīgumu slēģšanā.

Darba devēju organizāciju dalībnieku darbības sfēras mēdz būt vēl šaurākas nekā arodbiedrību biedru darbības sfēras. Saskaņā ar pieejamiem datiem par 5% un zemāku nozares blīvumu attiecībā uz uzņēmumiem ziņo vairāk nekā 90% darba devēju organizāciju, bet attiecībā uz darbiniekiem — aptuveni 43% darba devēju organizāciju.

Darba koplīgumi

Darba koplīgumu aptvērums nozarē ir samērā zems, bet salīdzinājumā ar komerciālo segmentu parasti augstāks nozares publiskā sektora un valsts finansētajā segmentā. No 20 valstīm, par kurām ir pieejami dati, septiņās valstīs aptvērums ir augsts, 2010.–2011. gadā sasniedzot aptuveni 80% un vairāk. Astoņās valstīs aptvērums ir aptuveni 30%–70%. Trešā valstu grupā, kurā ietilpst piecas valstis, aptvēruma rādītāji ir 20% vai zemāki.

Interesešu pārstāvība Eiropas līmenī

Izpildītājmākslas nozares organizācijas, kas ir iekļautas Eiropas Komisijas sarakstā kā sociālo partneru organizācijas, ar kurām Komisijai ir jāapspriežas saskaņā ar LESD 154. pantu, ir *PEARLE**, kas pārstāv darba devējus, un Eiropas Mākslas un izklaides alianse (*European Arts and Entertainment Alliance — EAEA*), kas pārstāv darba ņēmējus. *EAEA* ietilpst Starptautiskā mūziķu federācija (*FIM*), Starptautiskā aktieru federācija (*FIA*) un Eiropas Starptautiskā mediju, izklaides un mākslas federācija (*EURO-MEI*).

EURO-MEI ir piederīgas 36 ar to tieši saistītas nozares organizācijas 20 dalībvalstīs, un 32 no tām piedalās nozares darba koplīgumu slēģšanā; *FIA* ir 36 ar to tieši saistītas dalīborganizācijas 24 dalībvalstīs, un 29 no tām piedalās nozares darba koplīgumu slēģšanā; *FIM* ir 31 ar to tieši saistīta dalīborganizācija 22 dalībvalstīs, un 27 no tām piedalās nozares darba koplīgumu slēģšanā.

Saskaņā ar valstu ziņojumiem *PEARLE** ir 37 tieši asociētas dalīborganizācijas 18 dalībvalstīs, un 29 no tām piedalās nozares darba koplīgumu slēģšanā.

Secinājumi

Pētījumā secināts, ka salīdzinājumā ar visām pārējām Eiropas sociālo partneru organizācijām *EAEA* un *PEARLE** ir svarīgākās ES mēroga darba devēju un darba ņēmēju pārstāvības organizācijas izpildītājmākslas nozarē.

Papildu informācija

Ziņojums "Representativeness of the European social partner organisations: Live performance industry" ("Eiropas sociālo partneru organizāciju reprezentativitāte — izpildītājmākslas nozare") ir pieejams: <http://www.eurofound.europa.eu/eiro/studies/TN1202038S/index.htm>.

Lai saņemtu papildu informāciju, sazinieties ar informācijas koordinatori Camilla Galli da Bino, rakstot uz e-pastu: gdb@eurofound.europa.eu